

Európska listína za jezike regij ali manjšin

Dajmo besedo regionalnim in manjšinskim jezikom

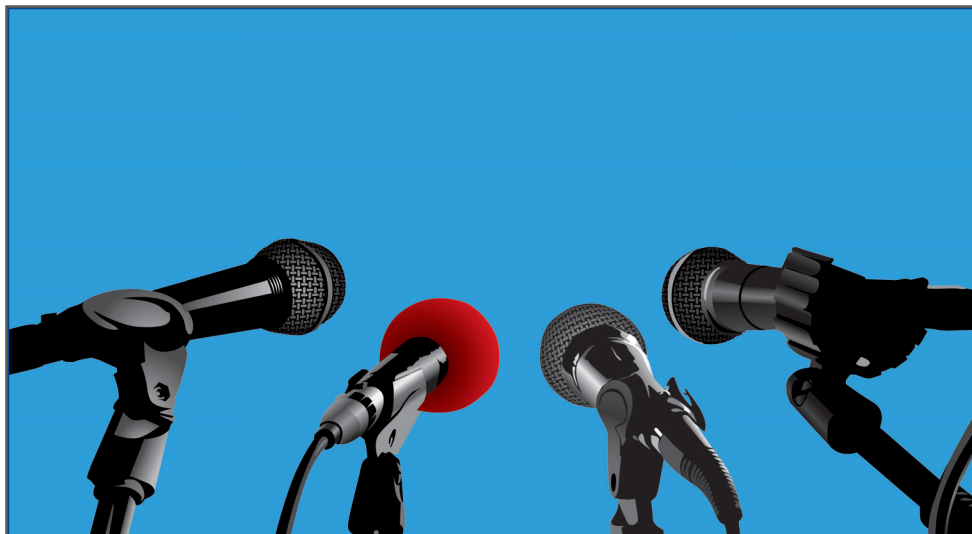

COUNCIL
OF EUROPE

CONSEIL
DE L'EUROPE

Listina: dajmo besedo regionalnim in manjšinskim jezikom

Z uporabo postaja jezik močnejši. Uporabljajte ga, da ne bo šel v pozabo!

Evropska listina regionalnih ali manjšinskih jezikov je edinstvena pogodba, ki so jo države podpisale za prijazen odnos do jezikov v prihodnosti.

Izumiranje jezikov je mogoče zaustaviti oziroma njihovo rabo celo podpreti, kot so pokazali primeri iz številnih držav, kjer se mlade generacije učijo uporabljati jezike, ki jih tradicionalno govorijo v njihovih družinah in regijah. Tako so preživele celotne kulture, ki doživljajo svoj vnovični razcvet.

Vendar to ne velja za vse evropske jezike. Število govornikov nekaterih jezikov namreč nenehno upada. Če ne pride do preobrata, bo ta težnja neizogibno privedla do izumrtja jezikov v regijah, kjer so jih tradicionalno govorili skozi stoletja in kjer predstavljajo sestavni del regionalne identitete.

Države, ki so se pridružile družini podpisnic listine, so se odločile za varstvo in spodbujanje jezikov, za katere obstaja nevarnost, da postanejo obrobni v državah, kjer so ti jeziki sicer tradicionalno prisotni.

Raba jezikov v vsakdanjem življenju

Listina daje natančna vodila, kako naj bi varovali in spodbujali manjšinske ali regionalne jezike v vsakdanjem življenju.

Od držav se pričakuje, da v teh jezikih zagotovijo izobraževanje, sredstva javnega obveščanja, kot so časopisje, radio in televizija, ter javno upravo.

Listina promovira rabo regionalnih ali manjšinskih jezikov v vseh pogledih vsakdanjega življenja, od uličnih znakov do zdravstvenega varstva, vse do odnosov z oblastmi.

Regionalni ali manjšinski jeziki

Listina zajema jezike, ki se ločijo od jezika(-ov), ki ga/jih govori večina prebivalcev, tudi če gre za manjše število govorcev. Jeziki migrantov ali narečja uradnega jezika ne veljajo za regionalne ali manjšinske jezike.

Usmerjenost v rabo jezikov

Listina je namenjena neposredno jezikom, tako da spodbuja njihovo učinkovito rabo na vseh področjih javnega in zasebnega življenja. Govorci regionalnih ali manjšinskih jezikov igrajo ključno vlogo pri doseganju tega cilja. Vsak jezik lahko živi in se razvija samo z vsakdanjo in tvorno rabo.

Prispevek k miru in vzajemnemu razumevanju

Spoštovanje za regionalne ali manjšinske jezike in spodbujanje njihove rabe nista v navzkrižju z uradnimi jeziki v posameznih državah in s potrebo, da se jih ljudje učijo. Prav nasprotno: priznanje regionalnih ali manjšinskih jezikov in spoštovanje njihovih govorcev ter z njimi povezanih kultur prispeva k blagostanju v družbi.

Spoštovanje jezikov in z njimi povezanih kultur prispeva k enovitosti države in ne k njenemu razdvajanju. To je najboljši in pogosto tudi edini način, ki omogoča združevanje ljudi z različnimi jezikovnimi in kulturnimi ozadji.

Skupen okvir za evropske države

Listina je edini mednarodno zavezujoči instrument, ki je usmerjen v varstvo manjšinskih jezikov. Za države podpisnice je koristna, ker jim nudi skupen in mednarodno priznan okvir za njihove jezikovne politike. Prinaša tudi bogate izkušnje o tem, kako je jezike mogoče spodbujati v praksi.

Listina je sestavni del sklopa konvencij, ki dokazujejo dolgoletno skrb Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin, vključno z Evropsko konvencijo za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter Okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin.

Temelji za sodelovanje med državami in nevladnimi organizacijami

Do jezikov prijazne politike se lahko razvijajo samo v sodelovanju z govorniki zadevnih jezikov. Vse strani imajo korist od vzajemnega sodelovanja. Uspešno izvajanje listine je odvisno od tesnega dialoga med oblastmi in civilno družbo.

Nadzor – nujno potreben korak

Redno spremljanje načina izvajanja listine v državah je tisto, kar zagotavlja, da bo pogodba ostala živ in razvijajoči se instrument. Proces spremljanja je pri oblasteh pogosto že v svoji zgodnji fazi vzbudil ozaveščenost o prednostih in pomanjkljivostih njihovih jezikovnih politik. Prispeval je tudi k tvornim stikom med oblastmi in govorniki zadevnih jezikov. Prav tako se ustvarijo stiki med različnimi jezikovnimi skupinami.

Središče kolesja

Do številnih izboljšav je prišlo že v zgodnjih fazah izvajanja listine. Do nadaljnjih rešitev drugih težav je prišlo pozneje. Listina je središče kolesja, ki je bilo zasnovano za varstvo in spodbujanje ugodnih pogojev za vse jezike, da bi lahko obogatili in utrdili jezikovno raznolikost Evrope.

Proces izvajanja listine

V to so vključeni 3 glavni partnerji:

- Svet Evrope,
- država,
- nevladne organizacije ali drugi predstavniki govorcev.

Tvoren dialog

Listina je pogodba, ki jo je zasnoval Svet Evrope in je pod stalnim nadzorom.

Tako kot v primeru številnih konvencij Sveta Evrope, se nadzor izvaja na dveh ravneh. Na prvi ravni država sama poroča o načinu izvajanja pogodbe.

Druga raven temelji na neodvisnem nadzoru, ki ga izvaja Odbor strokovnjakov, v katerem so strokovnjaki, ki jih imenujejo zunanji ministri držav članic Sveta Evrope.

Nadzorni proces vključuje vse strani: predstavnike vlad, državno upravo, nevladne organizacije in druge predstavnike govorcev zadevnih jezikov. S tem se vsem stranem zagotovi pristojnost za nepretrgan dialog in samim govorcem jezikov daje osrednji položaj v izvedbenem procesu.

Odbor strokovnjakov

Odbor strokovnjakov zagotavlja redno spremljanje izvajanja listine. Pregleda vsako poročilo, ki ga predloži neka država, in na osnovi te proučitve pripravi poročilo za Odbor ministrov Sveta Evrope.

Zakonito ustanovljena telesa ali združenja v državi lahko pozornost Odbora strokovnjakov usmerijo v zadeve, ki so povezane z izvajanjem ukrepov v državi.

Med pripravo tega poročila predstavniki odbora navadno tudi obiščejo državo, da pridobijo dodatne informacije pri pristojnih uradih državne uprave in predstavnikih govorcev zadevnih jezikov (obiski na terenu). S tem se zagotovi, da pogodba ostaja živ in razvijajoči se instrument.

Odbor ministrov

Odbor ministrov (v katerem so zunanji ministri držav članic Sveta Evrope) na osnovi proučitve, ki jo pripravi Odbor strokovnjakov, oblikuje priporočila za vlade držav, ki so listino ratificirale. Priporočila Sveta ministrov so najbolj obvezujoči instrument pogodbe. Države so se pozorno odzvale na priporočila, kar je vplivalo na politike v številnih državah.

Jasno izvajanje

Proces izvajanja listine je jasen. Pomembno je, da se zbrano znanje na tem področju lahko združuje in izmenjuje.

Poročila držav (na tri leta), ocenitev teh poročil na Odboru strokovnjakov in priporočila Odbora ministrov so na voljo na spletni strani Sveta Evrope, kjer so vsakomur na vpogled.

Država

Država podpiše in ratificira listino, ki določa različne ukrepe glede jezikov, za katere velja varstvo iz III. dela listine (vključenih je najmanj 35 od 68 ukrepov).

Država v letu, ki sledi ratifikaciji, predloži prvo poročilo o zastavljeni politiki v skladu z II. delom listine ter o ukrepih, sprejetih na osnovi tistih določb iz III. dela, ki jih je država sprejela.

Nadaljnja poročila predloži na tri leta. Država poročilo navadno pripravi ob posvetovanju s predstavniki govorcev regionalnih ali manjšinskih jezikov. To je močno priporočljivo, saj povečuje vzajemno razumevanje in v številnih primerih samo po sebi privede do zadev, ki se razrešujejo.

Država je zavezana k objavi poročila. To bo objavljeno tudi na spletni strani listine.

Svet Evrope lahko priredi seminarje ali srečanja v pomoč državi pri pripravi ratifikacije listine. Tudi država lahko priredi srečanja tako za pripravo svojih poročil kot med procesom obveščanja o teh poročilih. Takšni seminarji in srečanja so lahko pripravljene tudi v sklopu obveščanja o poročilu na osnovi proučitve Odbora strokovnjakov in priporočil, ki jih je sprejel Odbor ministrov Sveta Evrope.

Nevladne organizacije ali drugi predstavniki govorcev

Nevladne organizacije in drugi govorci zadevnih jezikov so kadar koli vabljeni, da državo in Svet Evrope (prek Sekretariata listine) obveščajo o zadevah v zvezi z izvajanjem listine. Prav tako so vabljeni, da se dejavno vključujejo v pripravo poročil, ki jih predloži država.

V nadzornem procesu, ki sledi predstavitvi poročila države, je urejeno posvetovanje z nevladnimi organizacijami in drugimi predstavniki govorcev. Prav tako lahko v tem procesu prevzamejo pobudo, tako da dejavno obveščajo Sekretariat listine o zadevah v zvezi z izvajanjem pogodbe.

Zgradba listine

I. del

V I. delu je določen obseg listine.

II. del

V II. delu je opisan 'duh listine'. Njegovo jedro je prepoznavanje regionalnih ali manjšinskih jezikov kot izraz kulturnega bogastva. Določbe v II. delu se nanašajo na vse jezike, ki so tradicionalno prisotni v državi.

III. del

Država izrecno določi jezike, ki morajo biti zajeti v izvajanje natančnejših določb iz III. dela. Za vsak jezik se država zaveže k izvajanju najmanj 35 od 68 določb.

IV. del

Nadzor izvajanja listine je osrednji del procesa izvajanja listine. Nadzor in druge zadeve izvajanja so določeni v IV. delu.

V. del

Veljavnost listine in zadeve v zvezi s podpisom in ratifikacijo so določene v V. delu listine.

II. DEL

7 NAČEL, KI VELJAJO ZA VSE JEZIKE

II. del listine zadeva vse regionalne ali manjšinske jezike, ki so tradicionalno prisotni v državi, ne glede na to, ali država jezik izbere za varstvo v skladu z določbami njenega natančnejšega dela ali ne. Naslednja načela veljajo v okviru II. dela:

- V osrčju listine je priznavanje regionalnih in manjšinskih jezikov kot izraza kulturnega bogastva in potrebe po odločnem ukrepanju za spodbujanje teh jezikov. Številne države, ki so pristopile k listini, zdaj varujejo in spodbujajo jezike, ki pred tem sploh niso bili priznani kot del kulturne in jezikovne dediščine države.
- Listina zahteva tudi, da države spoštujejo geografsko območje regionalnih ali manjšinskih jezikov. Ta načela pridejo v praksi do izraza na primer, če države načrtujejo spremembe upravnih mej, tako da to negativno vpliva na regionalne ali manjšinske jezike.
- Osnovno načelo listine je, da jeziki ne smejo biti omejeni samo na zasebno življenjsko okolje. Raba jezikov se spodbuja tudi v javnem življenju. Države in lokalne oblasti so na osnovi tega načela razvile nova področja rabe jezikov na vseh področjih javnega življenja, kot so izobraževanje, uprava, sodišča, občila in gospodarsko življenje.
- Izobraževanje na vseh ravneh je ključno za razvoj vsakega jezika. Listina od držav zahteva, da nudijo ustrezne oblike in sredstva za poučevanje in učenje vseh regionalnih ali manjšinskih jezikov. Na osnovi tega so bile v številnih primerih dosežene izboljšave v zagotavljanju izobraževanja na področju nekega jezika ali poučevanja jezika kot učnega predmeta, vključno s tistimi jeziki, ki niso pod varstvom v okviru podrobnejših določb III. dela listine.
- Do jezikov prijazen duh listine išče pozitivne in tvorne rešitve za razvoj jezikov. Za to je potrebno spodbujanje vzajemnega razumevanja med vsemi jezikovnimi skupinami v državi, najsi gre za govorce večinskih jezikov, regionalnih jezikov ali manjšinskih jezikov. Vključevanje spoštovanja, razumevanja in strpnosti v odnosu do jezikov je osrednji del listine. Vendar listina tudi jasno zahteva, da države prepovejo vse oblike neutemeljenega razlikovanja, izločevanja, omejevanja ali dajanja prednosti v povezavi z uporabo nekega jezika.

- Vloga množičnih občil je ključna za spodbujanje vzajemnega razumevanja in spoštovanja drugih ljudi ter njihovih kultur in jezikov. Listina zahteva spodbujanje sredstev javnega obveščanja, da ravnajo v skladu s tem ciljem.
- Govorci regionalnih in manjšinskih jezikov imajo v številnih primerih matično državo, kjer se njihov jezik prav tako govori, pogosto kot prevladujoči jezik. Listina zahteva, da države dejavno spodbujajo čezmejne izmenjave. To lahko zadeva različne oblike izmenjav, kot so razpoložljivost občil, kulturni stiki ali sodelovanje z namenom razvoja učnega načrta nekega jezika.

III. DEL

IZBOR 98 UKREPOV NA SEDMIH PODROČJIH JAVNEGA ŽIVLJENJA

III. del listine vključuje 68 členov s skupaj 98 ukrepov v podporo jezikom, ki so določeni za varstvo v okviru tega dela. Za vsak jezik je treba izvajati najmanj 35 ukrepov z vsaj 6 področij javnega življenja. Vendar so države v duhu listine za večino jezikov izbrale več kot samo najmanjši obseg varstva. V praksi to lahko na primer pomeni:

Izobraževanje

- Govorci lahko svoje otroke pošljejo v šolo, ki v celoti zagotavlja izobraževanje v njihovem jeziku ali vsaj poučevanje njihovega jezika v obliki učnega predmeta na vseh ustreznih stopnjah: od predšolske do univerzitetne.
- Država mora zagotavljati to izobraževanje in poskrbeti za ustrezno usposobljenost učiteljev in profesorjev.

Sodišča

- Govorniki lahko pridejo na sodišče in govorijo v svojem jeziku brez dodatnih stroškov za tolmačenje ali prevod.
- Država mora zagotoviti, da so dokumenti v nekem jeziku veljavni tudi na sodiščih.

Postopki na upravnih organih

- Govorniki lahko izpolnjujejo obrazce in si dopisujejo z upravnimi organi v svojem jeziku, uporabljajo lahko svoje ime in krajevna imena v svojem jeziku, in njihov jezik se uporablja na oznakah .
- Država mora zagotavljati, da pristojni uradi zagotavljajo storitve v tem jeziku.

Sredstva javnega obveščanja

- Govorniki imajo možnost poslušati radijske in televizijske programe ali redne programe v svojem jeziku, tako javnih kot zasebnih ponudnikov programov; prav tako lahko prebirajo časopise in imajo dostop do avdiovizualnih del v manjšinskih jezikih.
- Država mora podpirati oddajanje v jeziku kot del javnih storitev oddajanja ali spodbuditi zasebne ponudnike programov, da vanje vključijo tudi te storitve, in podpirati drugo produkcijo sredstev javnega obveščanja na ustrezne načine.

Kulturne dejavnosti

- Govorniki imajo dostop do bogatih kulturnih dejavnosti, knjižnic in knjižnega založništva v svojem jeziku ter do razvoja besedišča v jeziku.
- Država skrbi za spodbujanje in podporo različnih kulturnih dejavnosti ter zagotavlja, da so predstavniki govorcev jezika vključeni v načrtovanje kulturnih dejavnosti.

Gospodarsko in družbeno življenje

- Govorci lahko uporabljajo svoj jezik pri iskanju socialne podpore ali varstva; uporaba jezika se spodbuja na vseh področjih gospodarskega življenja.
- Država mora odpraviti vse omejitve uporabe jezika na delovnem mestu, ki niso jasno opravičljive zaradi praktičnih razlogov.

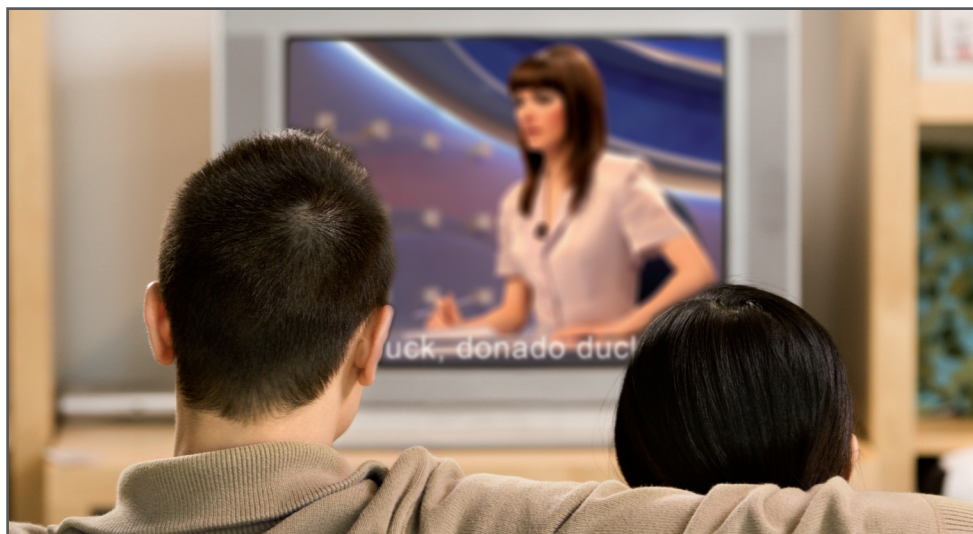
Čezmejne izmenjave

- Govorci imajo dostop do čezmejnih televizijskih in radijskih programov, skupnih kulturnih dejavnosti ali drugih dopolnilnih možnosti na osnovi odprtih mej s sosednjimi državami, kjer se jezik uporablja.
- Država skrbi za podporo čezmejnih dejavnosti, po potrebi s sklepanjem sporazumov s sosednjimi državami.

Listina lahko prinese razlike v vsakdanje življenje

*Listina na številne načine vpliva
na položaj regionalnih ali manjšinskih jezikov
v vsakdanjem življenju.*

Govorci imajo ključno vlogo

Skrajno pomembno je razumeti naravo listine v smislu procesa na področju varstva in spodbujanja regionalnih ali manjšinskih jezikov. Daleč najpomembnejša vloga v tem procesu je vloga vsakdanjega uporabnika jezika pod varstvom listine. Prihodnost jezika je odvisna od dnevne prakse v zasebnem in javnem življenju. Opira se na izbiro na področju izobraževanja, dnevne rabe sredstev javnega obveščanja in kulturnih dejavnosti. Odvisna je od izkazane prednostne nagnjenosti k rabi regionalnega ali manjšinskega jezika — kadar koli je le mogoče — v upravnih postopkih in odnosih z oblastjo. Brez dnevnega prispevka jezikovni raznolikosti Evrope bodo drugi napor brez pomena.

V nadaljevanju je navedenih nekaj primerov o spremembah, ki jih listina prinaša v vsakdanje življenje ljudi:

- možnost učenja in rabe njihovega jezika v šoli,
- možnost izpolnjevanja obrazcev v njihovem jeziku,
- ulični znaki in imena krajev v njihovem jeziku,
- poslušanje radia, gledanje televizije ali branje časopisov v njihovem jeziku,
- uživanje v bogati kulturi z vseh vidikov, vključno z literaturo, gledališči, koncerti, festivali in video deli v njihovem jeziku, ki odsevajo njihovo kulturo.

**Listina je proces,
ki ga izvajajo dejavni partnerji**

- v državah,
- v skupnostih, ki te jezike govorijo,
- po vsej Evropi.

**Vaš jezik se ne bo obrabil;
z uporabo postaja samo še močnejši.
Uporabljajte ga, da ne bo šel v pozabo!**

Na spletni strani listine boste našli

- seznam držav, ki so podpisale in ratificirale listino,
- opis načina izvajanja listine v posamezni državi za posamezni jezik,
- vsa občasna poročila držav,
- vse proučitve poročil, ki jih opravi Strokovni odbor,
- priporočila, ki jih Strokovni odbor Sveta Evrope daje državam,
- povezave do drugih virov in literature o listini,
- smernice in kontrolne sezname za oblasti in nevladne organizacije glede izvajanja listine in načina priprave občasnih poročil,
- novice in informacije o izvajanju listine,
- polno besedilo Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih ter njegovo pojasnjevalno poročilo.

Pripravil sekretariat Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih
v sodelovanju z direktoratom za komunikacije
svetovalec za besedilo: Tom Moring
Grafično oblikovanje: RXM Strasbourg
Fotografije: Shutterstock in Svet Evrope

Vabljeni ste tudi, da se obrnete na Sekretariat,
in sicer po elektronski ali navadni pošti, ali po telefonu:

Sekretariat evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih

Generalni direktorat IV
Izobraževanje, kultura in dediščina, mladina in šport

Svet Evrope
F-67075 Strasbourg Cedex.
Tel. (centrala): +33 (0)3 88 41 20 00
e-pošta: minlang.secretariat@coe.int

